

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker (Ders): Dr H. A. van Andel, Solo; I. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Besta, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; W. E. Engelkes, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Meij. H. S. S. Kuyper, Bloemendaal; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr P. C. Meijstef, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rollmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Dr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Zacharias Jansestraat 55, Amsterdam.

Druckers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenl. en Ned. Indië f 7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentie: 35 ct. p. r. Familieberichten 35 ct. p. regel.

INLEIDING: De bearbeiding der rijpere jeugd I. — Uit de Schrift. Teedere godsvrucht. — Kuyper-Bibliografie XLII. — Kerkelijk Leven: Wat is Gereformerd. — Literatuur en Kunst. — Perschoonw. — Kerkenw.

DE BEARBEIDING DER RIJPERE JEUGD.

(Voornamelijk door Kerk en Vereeniging.)

I.

De actie onzer Rijpere Jeugd heeft de liefde van mijn hart, omdat ik in dat werken onzer jongelingen en meisjes de profetie zie van een toekomst, waarin, hoe ernstig de tijden dan ook zullen zijn, nog een geslacht zal wezen, dat naar der vaard'gen sterkte vraagt en zich het Evangelie van Christus niet schaamt.

En onze Gereformeerde Kerken, in vrijheid levende onder haar Koning Jezus Christus naar het Woord des Heeren, heb ik als haar dienaar, niet minder lief.

Vandaar, dat ik in eenige artikelen iets zeggen ga over „de bearbeiding der Rijpere Jeugd“, voornamelijk door Kerk en Vereeniging. 't Is verre van mij, en 't ligt geheel niet in mijne bedoeling als leermeester op te treden, die het nu eens punctueel zal uiteenzetten, hoe het wezen moet. Dat zou allereerst zeer pedant wezen, en niet minder overmoedig. Daartoe gevoel ik mij in het geheel niet in staat. Thans geplaatst uit het nijvere Twente in de hoofdstad des lands, gevoel ik bij mijn arbeid in de gemeente, en speciaal onder de Rijpere Jeugd, wat al moeilijkheden zich bij dit werk voordoen. Hoewel van jongsaf meelevende met en een werkzaam aandeel nemende in den arbeid onder de Rijpere Jeugd, zal het ook in deze artikelen nog maar een tasten en een zoeken zijn, en wil ik in het geheel niet beschouwd worden als iemand, die den steen der wijzen in deze zaak meent gevonden te hebben.

Ter zake dan, „de bearbeiding der Rijpere Jeugd“, voornamelijk door Kerk en Vereeniging. Daarover willen wij iets gaan schrijven. Laat ik achtereenvolgens vier punten mogen behandelen:

1e. de noodzakelijkheid op heden voor deze bearbeiding der Rijpere Jeugd door de Kerk en de Vereeniging;

2e. de taak, welke de Jeugdvereeniging daarbij verricht;

3e. den arbeid, welken de Kerk des Heeren daarbij te vervullen heeft;

4e. de samenwerking, welke tusschen de Kerk en de Jongelingsvereeniging in dezen arbeid moet bestaan.

Met de bespreking dezer vier punten meen ik, wat ik mij voorstel, te kunnen bereiken.

I. De noodzakelijkheid van de bearbeiding der Rijpere Jeugd.

Onder die Rijpere Jeugd verstaan wij dan de jongens en meisjes, die de banken van de Lagere School verlaten hebben, en hetzij in ambacht of bedrijf, in nering of hanteering hun emplooi trachten te vinden, hetzij op de H.B.S. of Gymnasium of Lyceum de noodige voorbereiding trachten te vinden voor zulke betrekkingen, die door het te behalen diploma open staan of daardoor toegang tot de Universiteit geven. Wij schreven het daarbij niet te hebben over de gansche Rijpere Jeugd, maar krachtens den opzet dezer artikelen meer bepaald over die Rijpere Jeugd, die als zaad des Verbonds behoort tot onze Gereformeerde Kerken. De Kerk strekt haar vleugelen uit over haar zaad. En op Vereenigingssterren geldt nog altoos de pretentie: onze Gereformeerde knapen en meisjes gaan naar de Knapen- en Meisjesvergaderingen, onze jongelingen en jongedochters hebben leden te zijn van de Jongelings- of Meisjesvereeniging op Gereformeerden grondslag. Deze zorg van de Kerk en deze pretentie onzer organisaties vloeien hieruit voort, dat zij beiden recht hebben op onze jonge-

lingen en meisjes; een geestelijk en een zedelijk recht. Immers, krachtens doop of belijdenis hebben die jongeling en dat meisje eene heilige roeping te vervullen. Zij moeten worden door Gods genade menschen Gods, volmaaktelijk toegerust. Zij moeten straks zijn de strijders in des Konings dienst, strijders voor de eere van den Vorst, van Israëls God gegeven, op het kerkelijk, staatkundig en maatschappelijk terrein.

Edoch, die jongeling en dat meisje zijn krachtens hun leeftijd en karakter nog geen strijders; zij zijn nog leerlingen. Zij moeten nog in den wapenhandel geoefend worden. Hun taak is het van de beginnende, die den strijd beheerschen; van de middelen, waarmede de strijd gevoerd wordt, ernstige studie te maken. En nu is het zoo, dat zij dit ook willen doen. De drang daartoe bruist op. Rousseau sprak van den jongeling als van een „enfant fort“, een volwassen kind, de volwassenheid in het kind. Men beweegt zich in die jaren in een wereld op zichzelf. Het ontwakend bewustzijn doet zeggen: „Wij zijn geen kinderen meer“. Men wil dan ook niet meer als kind behandeld worden, thuis niet en op de catechisatie niet. De geest van onafhankelijkheid, de lust tot verzet, tegelijk met de behoefte aan sympathie, aan aansluiting, aan hulp en raad ontwaakt. 't Is de tijd van het in-zich-opnemen, van het onderzoeken. 't Is de tijd van snel elkander verdringende emoties, van sympathie en liefde, ook van critiek en anti-pathieën. 't Is de tijd, waarin het schaamtegevoel machtig werkt, en de verlegenheid soms erg onbeholpen doet, maar ook de tijd van den overmoed, van het heldhaftig, dikwerf onbesuisd voorwaarts dringen. 't Is de tijd, dat het gevoelsleven ontwaakt en het denken zijn vele vragen gaat stellen. Dan worden eerste zaden van den twijfel in het hart geworpen, maar kan ook aanschouwd worden een geloovig zich vastklemmen aan God en Zijn dienst. 't Is de tijd, waarin velen de roepstem der bekeering hooren; achnemen op het Woord van God, maar ook de tijd, waarin het hart geen weerstand kan bieden aan de velerlei verleiding, die omzwemt. Hoe menig jongeling en hoe menig meisje mist in die periode des levens de trouwe leidslieden, die hen trachten te verstaan, en niet uit de hoogte, maar in warm meeleven begeeren te leiden en te steunen. Ja, hoe menig vader en moeder verstaat dan zijn eigen kind niet, ja, wat erger is, doet geen poging om het te verstaan. En het is juist de studie der psychologie geweest, die meer dan vroeger heeft doen inzien, hoe belangrijk deze leeftijd voor de vorming is, hoe belangrijk de Jongelingsvereeniging en de Meisjesvereeniging in dezen leeftijd zijn. En ook door deze studie der psychologie is de uitspraak, dat de bearbeiding der Rijpere Jeugd eene zaak is, welke tegenwoordig in ons kerkelijk leven een belangrijke plaats inneemt, naar waarheid.

Daar is nog een tweede factor, welke de bearbeiding der Rijpere Jeugd zeer noodzakelijk maakt in onze dagen. God slaat ons soms met harde slagen om ons wakker te maken. Nu, in de 20ste eeuw zien wij metterdaad de gevaren, welke het opgroeiend geslacht bedreigen. En wij zien ook, dat die gevaren schrikbarend toenemen. En wij ervaren het ook, dat het aantal jongemensen uit Gereformeerde gezinnen, dat tegen die gevaren niet bestand blijkt, groeit bij den dag. Met ontzetting slaan wij den afval gade onder onze Rijpere Jeugd.

De vijanden Gods en van Zijn Woord werpen zich vooral op onze jongelingen en meisjes. Zij kennen onze burchten. Openbaart zich niet allerwegen bijna een geloofsinzinking in menig Christelijk huisgezin? Wat resultaat brengen de gemengde huwelijken, vooral in de groote Kerken? Is er geen algemeene verwildering onder het opkomend geslacht, welke weer haar verderfelijken invloed op het zaad der Kerk uitoefent? Zijn er met name in onze dagen geen bijzondere gevaren, waaraan onze Rijpere Jeugd in het studieleven is bloot-

gesteld? En vallen er niet velen in de handen van het ongelooft en het socialisme door de tegenwoordige complicatie van het bedrijfsleven? Daarbij, er zijn vele levensvragen op allerlei gebied gekomen, waarvoor de nieuwe tijd ons plaatst en welke ook onze jongelingen en meisjes op hunne manier zoeken te beantwoorden, want men meent zich in dien leeftijd heel wijs te zijn en veel te weten en te kunnen. Ik zeg, dat zij die levensvragen op hun manier zoeken te beantwoorden, maar ook, doordat de Kerk des Heeren hen soms aan zichzelf overgelaten heeft! Hoe stond die Kerk officieel dikwerf in haar kerkeraad, of officieus in haar voorgangers, vooral in vroeger tijden, tegenover de Jeugdactie? Men was er veelszins lauw voor, of nog erger, men nam er vierkant positie tegen. Hoeveel gedoopte, ik denk hier aan de grotere Kerken met name, daar op het platteland in de kleinere Kerken de toestanden veel gunstiger zijn, hoeveel gedoopten komen ter catechisatie? Toen ik in Amsterdam kwam, werd mij een wijk toevertrouwd met +2500 uit doop- en belijdende leden saamgesteld. Op mijn eerste catechisatie telde ik een 150 catechisanten, welk getal gelukkig geklommen is door nauwkeurige kweeking tot een 240. Maar in Almelo had ik in eene gemeente van 1450 zielen een 300 catechisanten. Hoeveel doen belijdenis? Hoeveel kiezen de drie Formulieren van Eenigheid? Hoeveel zijn vastgefundeerd in de waarheid, zoodat ze niet met allen wind van leer worden medegevoerd? Hoeveel bezoeken tweemaal des Zondags de Kerk? En toch, metwaar, de Kerk heeft een groot belang bij een krachtig medeleven straks en daarvoor bij eene goede voorbereiding van den jongeling en het meisje voor haar taak?

Ook de Jeugdvereenigingen zelve hebben reden tot klacht. Lang niet alle jongelingen en knapen van Gereformeerden huize zijn tot haar toegetreden. Sommige, vooral kleinere plaatsen maken een gunstige uitzondering, maar we zijn globaal genomen nog maar tot een 40% gekomen van de verwezenlijking onzer pretentie. De Meisjesvereenigingen zijn nog maar in opkomst, en om de jonge meisjes zijn we de laatste jaren pas aan het denken gegaan! Een aanzienlijk contingent onzer jongens en meisjes staat toch tegenover onze Vereenigingen, zien uit de hoogte op haar neder, vooral onder de studeerenden en zoogenaamde „intellectuelen“, en voelen ook niet zoo veel meer voor de Kerk, die hun in haar inrichting, haar wijze van optreden niet bevredigt. En hoeveel, die nog wel ter catechisatie komen, de Kerk nog bezoeken, lid zijn van de Jeugdvereeniging, zijn het of doen het uit allerlei bijmotieven, maar niet uit den drang des harten. 't Vuur, het heilig vuur wordt gemist! Zien wij, zien wij werkelijk de gevaren, welke het opgroeiend geslacht bedreigen? Zien wij werkelijk, dat die gevaren schrikbarend toegenomen zijn? Zien wij werkelijk, dat het aantal jonge menschen uit Gereformeerde gezinnen, dat tegen die gevaren niet bestand blijkt, bij den dag groeit! Zien wij het? En doet het ons niet droevig aan? Doet het ons niet meekrimpen van weedom? En moet het ons niet aandrijven tot bidden, tot ernstig, tot vurig bidden? Maar ook tot een intensief arbeiden met alle krachten, om te winnen, wat te winnen is; om te herwinnen, wat verloren schijnt; om te behouden, wat wij nog hebben?

Amsterdam.

B. A. KNOPPERS.

UIT DE SCHRIFT.

Teedere godsvrucht.

„Een vat ter eere, geheiligd en bekwaam tot gebruik des Heeren, tot alle goed werk toegerid.“
2 Tim. 2:21a.

De pronkkamer raakt uit de mode.
In onzen tijd houden we geen dingen aan, die niet betalen. Alles moet praktisch nut hebben.

De vroegere huismoeders dachten er anders over. Wat was het er schoon en deftig in die pronk-kamer. En vol! 't Leek wel een museum.

Geschenken, die de gevers zelf reeds lang vergeten waren, stonden daar nog in volle glorie te prijken.

Borden waaruit nog nooit gegeten, kopjes waaruit nog nooit gedronken was, stoelen waarop nog nooit iemand zat, kasten die verborgene schatten bewaarden, deze alle vormden met elkander een wereld op zichzelf.

Om toegang tot die kamer te krijgen, moest men bijzonder in de gunst staan bij de huismoeder. Alleen bij hoog bezoek werden de gasten wel eens daarbinnen geleid.

Vanwaar die oud-Hollandsche pronkkamer?

Vorsten hadden in hunne paleizen wel zulke kamers noodig. Men werd overladen met geschenken, die enkel voor pronk dienden. Van Salomo leest men: „De gansche aarde zocht zijn aangezicht, en zij brachten een ieder zijn geschenk”.

De dichters van Psalm 68 en 72 zien in zulke geschenken de heerlijkheid van een vorst. De pronkkamer moet dus wel dagteekenen uit den tijd toen Hollandsche burgers als vorsten leefden.

Later ging men op kleine schaal de pronkkamer der grooten nabootsen. Zelfs in de keukens, te midden van de vaten ter oneere, zooals emmers, kookpotten en aschbakken, ging men vaten aanhouden tot pronk.

Daarom maakt Paulus hier tweërlei verdeling bij zijn beeld van de vaten van een paleis.

Het gekeurde en aangenomen eetservies staat ver boven de potten en pannen, die zonder keur worden aangeschaft, wijl ze niet in eere zijn.

En onder het gekeurde servies staat het tot gebruik dienende weer boven het te pronk staande vat.

Er is dus tweërlei christendom.

Zelfs afgedacht van de roeping door Christus en Zijne keur tot vaten ter eere of ter oneere, want er is tweërlei roeping.

Velen zijn pronkgodsdienstigen. Uitwendig is bij zulke belijders van den Christus alles in orde. Zij verzuimen geen kerkdienst, zij verwaarloozden niet den huisgodsdienst, zij worden benijd om hun gaven in het bidden, vermanen en vertroosten.

Maar de zelfucht straalt door dat alles heen. 't Is hun te doen om de man of de vrouw te zijn, die met groote gaven is versierd en deswege door geestelijke kunstenaars om strijd bewonderd wordt.

Tegenover zoodanigen godsdienst stelt de H. Schrift hier drie eischen.

Een goed vat moet maar één doel hebben, het moet bevatten spijs of drank. Kan het beide bevatten, zoo mishaget het.

Alzoo ook degene, die Christus dient. Hij moet geheiligd zijn, afgezonderd en toegewijd tot een bepaalde roeping, niet voor alles tegelijk.

Een goed vat moet bruikbaar zijn. Een fruitschaal, die maar twee of drie appels kan dragen, deugt niet op de tafel van een groot gezin, ze moet er voor ieder minstens één hebben. Alzoo ook de

christen, zijn godsdienst moet voor elk, die er mee in aanraking komt, iets aantrekkelijks bevatten.

Een goed vat moet altijd gereed staan. Als er onverwachts een gast komt, wekt het afkeer op, als de boel vuil is weggezet en er eerst voor hem iets moet afgewassen worden. Evenzoo moet een kind van God, als er iets te doen is voor zijn Meester, niet den tijd verspillen met allerlei toebereidselen, maar direct inspringen.

Gouden appels behoren in zilveren gebede schalen, zegt de Spreukendichter.

Onze godsdienstige levenswandel is een spijze, die Christus de wereld te eten geeft.

Zij wil daden zien. Welnu Christus heeft onze goede werken voorbereid, opdat wij in dezelve zouden wandelen. Hij werkt ze door Zijn Woord en Geest, want van onszelfen zijn wij daartoe niet bekwaam, ja wij staan vijandig tegenover het hoogste liefdesbetoon.

Ons werk is het om voor de zilveren gebede schalen te zorgen.

Het zelfuchtige, pronkerige en aanstellige gedoe rake als oud ijzer in onbruik.

De teedere liefde, die zichzelf vergeet om den ander te dienen, make elk vat heilig, bruikbaar en klaarstaand.

Zulke schalen maken de geestelijke spijze aantrekkelijk. En zij verheerlijken Christus, die er Zijne keur over liet gaan.

's-Grav.

L.

KERKELIJK LEVEN.

Wat is Gereformeerd?

Men herinnert zich nog wel, hoe korten tijd geleden in „Bergopwaarts” de vraag: „Wat is Ethisch” ter beantwoording werd voorgelegd aan kopstukken der ethische richting.

De kopstukken schudden eens bedenkelijk of bleven onbewogen.

Toen besloot men de vraag vraag te laten.

Maar terwijl men van die zijde niet durft uit te maken wat men zelf is, staat het voor een hunner, prof. Obbink, wel vast, wat Gereformeerd is.

In een boekbespreking zegt hij van den schrijver:

„Hij is niet ethisch, want hij gelooft even goed als dr Hepp in de „drie zaligmakende dieren” (de slang in het paradijs, de ezels van Bileam en de visch van Jona)”.

Klaarblijkelijk is het hier de bedoeling de Gereformeerden belachelijk te maken.

Zij worden hier voorgesteld als menschen, die hun kracht zoeken in dingen, welke met de hoofdwaarheden des christendoms geen verband heeten te houden.

Zelfs ontziet prof. Obbink zich niet de profanie te hulp te roepen.

Hij weet heel goed, dat wij alleen gelooven in God den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Toch spot hij hier: zij gelooven in de drie zaligmakende dieren.

Maar vooral den christen voegt het, dat drijven der reactie te duchten.

Elk die met ons rekent, moet het ons kunnen aanzien, dat niets ons boeit, maar alles terugstuit, in dat hopeeloos werk der petrofactuur, dat balsamen van reeds vergane dooden, dat verhuizen naar de catacomben, dat wonen in de grafucht, dat machteloos pogen van een menschenhand om den bergstroom te keeren in zijn vaart! Wat zou der eeuwige jeugd van het Christendom ook met dat oudmannig geloof der afgeleefdheid gemeen zijn? Hoe ooit het onzinnig zich terugdroomen in lang vervlogen dagen, levensdoel en eere voor een Christendom kunnen worden, dat „vergetende wat achter ligt, zich juist uitstrekt naar wat komt”, en krachtens zijn profetisch karakter nu reeds leven indrinkt uit de toekomst, die het roept en beidt. Neen. Teruggaan om straks stil te staan en stilstaand in den dood te zwijmen, het rijnde nooit en zal nooit rijmen, met dien geest der vernieuwing, der doorgiften, der opstanding, die heel een wereld uit haar ruste opjag en nooit sloeg in een conscientie, zonder voort te trillen in al de aderen der ziel. Tegen de lens der reactie: „Geef mij de oude dagen weder”, staat dus lijnrecht „Christus machtwoord over: „Zie, Hij maakt alle dingen nieuw”. Geen „Terugkeer”, maar „Bekeering” is de panaceë, waarbij het zweert.

Vervolgens overgaande tot een beoordeeling van Pierson's opstel, toont Dr. Kuyper aan 1o., dat het zwaartepunt van dit Gidsartikel ligt in de erkenning van de onwrikbaarheid der zedelijke wereldorde; 2o., dat de overgang van zijn dialectisch betoog tot die erkenning door een salto mortale gaat; en 3o., dat én dit dialectisch betoog én die erkenning der zedelijke wereldorde wederkeerig door hun ommeuse samenvoeging worden gedrukt.

In het opschrift: „Een keerpunt in de wijsgeerige ontwikkeling” zou Dr. Kuyper haast geneigd zijn een verschrijving te zien voor wat de echte titel naar den inhoud zijn moest: „Een keerpunt in Dr. Pierson's zelfbewustzijn”. Trouwens, ook Buskens Huet schreef, dat men hier niet met een bijdrage tot de geschiedenis der wijsbegeerte, maar met de blootlegging van een veranderd gemoedsbestaan bij Pierson te doen had.

Hij weet heel goed, dat wij alleen spreken van een zaligmakend geloof.

Toch schimpt hij hier, dat wij er zaligmakende dieren op na houden.

Wij hebben wel nobeler uitingen van prof. Obbink gelezen.

Hij, die zich in het slot van zijn artikel als keurmeester van den „Bavinck-geest” opwerpt, toont hier de sporen van den hoffelijken tegenstander van Bavinck, den vromen Gunning, niet te willen volgen.

Met zulke bedenkelijke geestigheden heeft Gunning zich nooit over de Gereformeerden uitgelaten. Daar stond hij te hoog voor.

En wij voor ons wenschen wel eens, dat de Gunning-geest weer over de Ethischen vaardig werd.

Dan zouden zij ten minste meer trachten ons recht te laten wedervaren.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Jeruzalem, door Jacob Israël de Haan. Uitgegeven, L. E. M. Querido, Amsterdam.

Een smaakvol uitgegeven boekje van een auteur, die een zeer bijzondere plaats inneemt onder de moderne literaire kunstenaars.

Meer dan als prozaïst is Mr. Jacob Israël de Haan ons bekend als dichter, als Joodsch dichter. Hij is immers de zanger van „het Joodsche Lied”, van de vele, dikwijls ontroerend schoone verzen over z'n volk en z'n godsdienst en z'n eigen wisselende verhouding tot die beide. Nu eens ruischt door z'n gedichten heimweevolle herinnering aan het ouderlijk huis, aan heilige sabbathen en groote feestdagen, aan vroomheid en trouwe wetsvervulling; dan weer klinken zware vervloeking over de vijanden van z'n volk, of boetezangen over eigen afdoling van z'n lippen. En in elk van die uitingen is hij de echte Jood, fel in z'n vervloeken, fel ook in z'n smart en zelfverwijt; dikwijls hoort ge den Oudtestamentischen toon der Hebreëwsche poëzie, maar dan in moderne verklanking. Hij is de ver afgedoolde, die in zware zonden gevallen, die z'n leed uitklaagt in z'n lied; de verloren zoon, die het huis van z'n vader verliet en reisde naar een ver afgelegen land, vergetend wet en getuigenis, vergetend ook zijn God, en die nu, berouwvol, schuld bewust, terugkeeren wil, maar niet meer weet den weg, dien hij gaan moet en vruchteloos zoekt.

Wie meer over dezen dichter wil weten, leze de artikelen die de heer A. J. van Dijk over hem en z'n werk schreef in het letterkundig tijdschrift „Op-gang” (5e jaarg., nos. 2 en 3) of het opstel van Carel Scharren, De Joden in de Literatuur, Kroniek der Nederl. letteren 1916, p. 27-38.

„Jeruzalem” is een prozageschrijftje, vertellend, fragmentarisch van het moderne Jeruzalem. Want deze Jood, die nog leeft in de traditiën van z'n volk en z'n taal, is naar Palestina gereisd, getrokken door die geheimzinnige kracht, die duizenden uit de plaats der vermedelingschappen doet opgaan.

Pierson's opstel bestaat uit twee deelen: het eerste is een dialectisch betoog, het tweede een weergeven van eigen zielsproces. Dr. Kuyper raadt dan ook aan, dat men het dialectisch betoog eerst ter zijde schuive; het hart van het artikel zoeken in erkenning als primum verum van het onwrikbare der zedelijke wereldorde; en daarna het wijsgeerig pleidooi er weer voor plantse als mislukte aanloop, om tot die erkenning te geraken.

In het eerste (het empirisch-dialectisch betoog) treft u een haastige oppervlakkigheid, een voorbijzien van objecten die er zoo duidelijk staan, een rekenen zoo in het groote en grove, als ge in den kundigen scherpsinnigen auteur nauw gelooven kunt. Hij wandelt door een reeks van gegevens, en schijnt er zich mee bezig te houden, maar er is in zijn blik iets afgetrokken, dat hem aan de onmogelijkheid vergissingen zich bezondigen doet, en u zegt, dat iets anders hem bezig houdt. Hij is kalm; te kalm, om u het gedwongene in die kalme niet te doen raden. Er is iets dat hem vervult, hem dringt, hem jaagt, al zoekt hij zichzelf tegen te houden. Hij doet niet wat hij meent te doen; hij is niet wat hij schijnt. Dat „meten en wegen”, dat „passen en vergelijken”, dat „bijvoegen en aftrekken” geschiedt niet om een uitkomst te zoeken; ... die uitkomst is er reeds, gewogen met een gansch andere weegschaal daarbinnen ... en dan eerst komt den auteur de natuurlijke wezenstrek op het gelaat terug, waar hij ten langen leste die el en griffel vallen laat, zijn kleed kan afwerpen, en nu die andere weegschaal voor aller oog uithangt, wier onfeilbare evenaar hem in zijn zwikken verrikt. Nu eerst is de auteur aan het lang gewenschte keerpunt, niet der wijsgeerige ontwikkeling, maar van zijn eigen uiteenzetting; eindelijk is de weg, dien hij gedwongen, niet van harte liep, uit, en nu mag het van de lippen, wat zoo lang reeds op de tong brandde: „Ik vind slechts één antwoord: die verplichting is met het wezen onzer persoonlijkheid gegeven; het objectieve recht om het bestaande te apprecieeren is, naar het mij voorkomt, uitsluitend aan het Geweten ontleend”. Voor, daar wordt het Amen op Salisbury's prachtig woord vernomen: „Zonder een zedelijke wereldorde als basis, is aller wijzen wijsheid niet dan ijdel geklap”!

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XLII, 1)

38. Een Perel in verkeerde Schelp (Dr. Pierson's jongste Gidsartikel). Overgedrukt uit De Vereniging: Christelijke Stemmen. Amsterdam, Hoveler & Zoon, 1871.

In De Gids van Juni 1871 las men een opstel van Dr. A. Pierson, getiteld: Een keerpunt in de wijsgeerige ontwikkeling. Daarmee werd niet bedoeld een hoofdstuk uit de geschiedenis der wijsbegeerte in vroeger eeuwen, maar een voorwaartsche beweging op het gebied der filosofie in den laatste tijd, de ontdekking namelijk, door een bepaalde klasse van natuurphilosophen gedaan, dat waarneming nooit tot kennis der objectieve werkelijkheid leidt, maar de zijlijkwaarneembare wereld een gewrocht is van den zelfstandig werkenden menschenlijken geest. De opkomst, in één woord, van het physiologisch idealisme.

Reeds in Fata Morgana, blz. 65 en 75, had Dr. Kuyper van dit Gidsartikel melding gemaakt, en beloofd er elders op terug te zullen komen. Hij deed dit nu in het Septembernummer van de Christelijke Stemmen, 1871, blz. 140-184, een tijdschrift, dat voor de bespreking van zulk een Erkenntnistheoretische kwestie zeker niet de meest gewenschte plaats was.

Dr. Kuyper begint met er op te wijzen, dat het verrassend optreden van Dr. Pierson met een sensationeel artikel in de richting, die van het modernisme afleidt, de kwestie der reactie aan de orde heeft gesteld. Pierson's moderne critici als thans, Dr. Land, verbloemde zwelijk zijn vrees voor reactie.

1) Op blz. 68 van de „Fata Morgana” spreekt Dr. Kuyper van de Antimoderne Tractaatje no. 2, bij Swaan te Amsterdam uitgegeven, waarin hij een populair kritiek leverde op no 9 van de Moderne Tractaatje. Is er onder de lezers van De Reformatie misschien iemand die mij aan deze beide geschriftjes kan helpen?